

Излази сваке недеље
на читавом табаку.

Дописи пишу се уред-
ништву, а претплата и
огласи А. Пајевићу у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину 3 фор.
на осам месеци . . . 2 „
на четир месеца . . . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВЧ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ
ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

НАШ ОПШТИНСКИ ЖИВОТ.

I.

Неко је рекао: „Хоћеш ли да дознаш, шта вреди општинство кога места, а ти му погледај на цркву, школу и гробље.“ И ако ово не стоји од речи до речи, ипак је добро речено; јер општинске зграде и општинска добра заиста су огледало вредности и ваљаности самога општинства. Ако су школа, црква и сеоска кућа, па и друге општинске и јавне зграде добро саграђене и у добром стању, ако је гробље ограђено и уређено, ако су мостови непо-кварени, бунари у реду, шума неопустошена, пу-тови добри, у опште: ако је општинско добро у реду: онда је то јасан знак развијености и ради-ности општинства, као што је противно од свега тога доказ његове неразвијености и нерадиности. Да како: све ово стоји само онда, кад општинство управља само собом, а не кад све што се у оп-штини догађа, бива по налогу „с више“; јер тада нити иде општину заслуга, ако је у њој све у реду, нити призор, кад није онако, како би требало да је.

Но није доста, да је у општини у реду само оно, што се даје оком видети; јер често бива, да је, што по реч, „с поља гладац, а из нутра јарац,“ често бива, да се и у општини, као и у држави спољашњим редом хоће да прикрије унутарњи неред; него ваља да је у реду и унутарњи рад, унутарњи живот општине, а то ће рећи: општинска управа ваља да је на своме месту. Само где је ово обоје, т. ј. где је у општини општински живот здрав и с поља и из нутра: тамо се осећају и уживају бла-годети општинског живота.

Људи, које је срећа подарила, да могу путова-ти по свету, не могу да се наприповедају о красоти и о уређености општина, што су их видели по на-преднијим јевропским крајевима, на прилику по Немачкој, по Белгији и т. д. Не знаш, шта је леп-ше, шта уредније, шта чистије: да ли улице, да ли куће јавне и приватне, да ли путеви, да ли шуме и т. д. Сав општински живот, па и у мале-ним општинама, тече као оно навијен сат. Ал' не треба тако далеко тумарати, не треба тражити

туђинских квајева, ето нам Чешке, те земље наше рођене словенске браће. У њиховим тако званим паорским варошима — а то су варошице, у којима је мало „капутлија“ — лепше је, уредније је, него у нашим великим варошима; њихова села надмашају наше варошице; а све ти се мили, кад у маленом сеоцу видиш, где свеж живот вири из сваке јав-ке општинске, а тако и приватне зградице, из оп-штинског и приватног добра.

А како је по нашим општинама? како стоји с нашим општинским животом?

Пријатељ народа могао би се сит наплакати, кад би упао у гдекоје наше, особито сеоске оп-штине. Не знаш, шта је горе у њима: ил' онај кућерак на сред села, често у полу покривен, ча-ђав, јадан, са полупаним ил' хартијом облепљеним називи-прозорима, што се у њему састају од вре-мена на време очеви општине, да зборишу о „ства-рима општинским,“ да ли недограђена мајушна, су-морна школа, без скамија, без пећи, без свега што би требало да је у њој, а са свиме, што би ваљало, да је од ње далеко, да л' неограђено, запуш-тено, изгажено, коровом сврх човека обрасло гробље, с гробовима, што су их свиће на њушци разнеле, с крстовима, што су их говеда искрхала, да ли по-кварени, трули мостови (ако их и таквих има) ил' зароњени, ил' без ћерма, без „шипке,“ без „кабла“ бунари, ил' опуштене и потрпе шуме, ил' непо-равњени, запуштени путеви, ил' — ал' ко би на-бројао све та зла редом, — а и ових је већ и су-више! — Заиста, жалосна слика! И жалоснија је још, кад је допуним оним, што јој још не достаје, да буде потпуна; јер ваља знати: да се у таким општинама нико не стара о том, да је свако у оп-штини сигуран собом и имањем, да се не штети и не потире њива и поље, да се отклони све, што шкоди општем здрављу, да су сахрањени и збри-нути сиромашни болесници, да је заштићена сирота; а за то, да је општина редовно задужена, да је у дефи-циту (мањку), једном речи: да јој је управа свакојака.

Е тако је то мање, више у многим, па и великим, знатнијим нашим општинама!

Кад бисмо судили о нашем народу по овом стању његових општина: онда бисмо морали, ма колико нас болело, признати: да је наш народ заостао далеко иза других, тако званих образованих народа јевропских, да смо ми умно још тако неразвијени, да једва осећамо потребу друштвеног, општинског, државног живота.

Па зар је чудо, кад би и било тако? Ко је, као наш народ имао своју државу у времену, када је јавни живот човеков ударио вазда кривим правцем — у времену феуда, т. ј. у времену, где од природе слободни људи упртише јарам, што га им намете на леђа сила појединца или повлашћених сталежа — каста — те у коме ради тога духовни развитак човеков корачаше мрављим кораком; ко је за тим изгубив своју државу, столећима стењао у тешким оковима азијске немани, таворећи једва телесни живот, или проводио дане непрестано у табору, хранећи своју и сигурност јевропске образованости: зар је — питам — могао напредовати, зар је могао развити своју интелигенцију, своју интелектуелност т. ј. своју умност, мисаоност, као народи, који живљаху у сретнијим околностима, који као што пева певац — „троне

прекрстише руке, док ми за крст подносимо муке“ и који нас данас називају варварима?!

Па ипак није тако! Наш народ је усупрот свој несрећи својој, а можда баш због своје несреће развио се умно довољно. Његове песме, пословице, приповетке, загонетке задахнуте су умношћу, коју уважава изобразен страни свет. Поједина дела, што их је починио и данас чини наш народ на пољу свога јавног живота, могу се смело упоредити са сличним делима најнапреднијих јевропских народа. Но не говоримо тако само ми, којима би се могло пребацити, да смо пристрасни; него и туђинци, што их је пут нанео у наше крајеве, а који су озбиљно посматрали и изучавали наш народ, признали су, да је ума општра, да је разума здрава.

Не стоји дакле, да је за то закржљавио наш општински живот, што ми не бисмо увиђали, да је човеку, који у друштву живи, лакше и набавити и сачувати, што му треба, да подмирује своје телесне потребе, да је са животом у друштву сигурнији, да је питомији и да се само у друштву живети може развијати. Толико је интелектуелно — умно — развијен наш народ, да то може схватити; а у томе се једва даље простире схватање и образованих народа јевропских.

Б О Г И Њ Е.

II.

Да пређемо сада на саму болест и на правила, што ваљају, кад човек обогинави.

Богиње су као што рекосмо, прилепчива болест, а захвате кожу и служне коже као што је н. пр. кожаца у устима, у носу и т. д. Све што у тој болести заболи осим коже иде уз запаљење.

„Па чудна ми посла, ако оболи кожа!“

Није баш ни тако; и кожне болести могу бити опасне. Да видимо како.

Човек дише и кроз кожу као и кроз плућа (бела цигерица), а кожа има за то одушке, којима ваздух удише, а отров издише. Осне ли се што по целој кожи, заптију ли се те одушке, што кроз њих дишемо, онда је од прилике исто, као и да заптијемо нос и уста, па да не можемо дисати. Морамо се угушити.

Кожа се у богињама запали, а уз то запаљење иде врло често јака грозница и ватра. У тој тешкој грозници и ватруштину хоће и срце да малакше, а бома где срце не бије, онде није живота.

Богиње се гноје; гној хоће да се упије у крв, те да је отрује. Загнојена крв не тече дуго кроз жиле.

Богиње се оспу по опасним местима: по грљану, по плућама („пале му богиње на прса“) по срцу („пале му на срце“) по цревима, по бубрежницама и по бешици, па достајута стамане одмах којом преком бољом.

Богиње непазе куда ће: иду на око, на ухо, у нос, па колико их је ћоравих и глухих и наказаних иза њих, а није баш никоме ни то мило, кад остане храпав.

Иза богиња долазе често друге опасне болести. — Видите дакле, шта све може бити, кад се само кожа запали.

Отров од богиња стоји у самим богињама у гноју, у красти и перути од красте. Болесник га једнако испарава, те је у ваздуху око њега, а и на даље од њега. Ми га захватимо или кожом на лицу и рукама или дисањем или хаљином или се прилепи на јело, те га поједемо. Али се тај отров одмах не развије, можемо га неко време носити у телу па да смо опет здрави. Веле да може у телу и угинути, само ако пазимо на себе. Али чим се огрешимо о наше тело, чим наzebемо ил' се преје-

демо, препијемо, изгладнимо, преморимо и т. д. одмах се појави као права болест. С тога је у нашем народу више таквих прилепчивих болести за време дуга поста и летине него иначе, више у сиротиње него у газда.

Кад хоћеш да паднеш у богиње, јави ти се неколико дана у напред. Ломан си, глава, крста и стомак боле; мука ти је, тера те на блување, не можеш да једеш, иде ти крв на нос, предвече си мало у ватри; сан ти немиран а деца у сну шкрипе зубима. Чим осетиш тако што не изалази из собе и умери се у свачем.

Је ли тако до некле потрајало, ево ти и праве грознице, праве тресавице. Одмах се побрини за лекара. Чим грозница зачне не треба се јуначити. Иди одмах у постељу чисто пресвучену. У соби нека је од сада увек чиста ваздуха, али никако промаје или врућине. У великој ватруштини добро је облагати главу, очи а и труп хладним па баш и студеним облозима. Ватра попусти, а веле да и богиње слабије излазе. Наши се мажу натопљеним шафраном и то особито око очију и по језику. Веле да је онда мање богиња и да не ће на шафран црне богиње. То није истина. Неки се опет ужасно боје хладноће а неки мисле да не ваља богиње задржати. И то је лудо.

Уз другу или трећу грозницу ево ти и оспе. Кожа местимице поруди или се по њој оспу одмах с почетка баш праве чибуљичице. Најпре их је на глави, па онда на трупу, рукама и ногама. Опасно је ако свуд на један мах ударе.

За мало па из тих чибуљица постану мехурићи. Из најпре се ти мехурићи провиде, али се за неколико дана замуће и загноје (гнојавице) а каткад и закрваве („црне богиње“). Око тих гнојавица забрекне и здрава кожа те болесник отече да га не можеш познати. Сада је и најотровнији. Те гнојавице почну и саме од себе да пуцају, а где су веће, а неће за дуго да се проспу, ваља их иглом прокинути, да гној изађе јер што је гној дуже у њима и што је више гноја то је опасније. Млака купатила, млаки облози (ал' за дуже времена) сада веома добро чине. Наш народ суши гној брашном, мекињама и првоточином а хлади гнојавице машући над њима ораховом граном као лезезом. Неки привијају и разне мандарице. То све не вреди ништа. Ако баш нема на близу лекара и апотеке узмите и сами од грча или попе (код њих обично тога има) ђакон фластера те га истопите на слабој ватри с толико исто ланена зетина па га онда охлађена намажите на крпу (подебело као тупа страна од ножа) и обложите њиме таке гнојавице, баш и ако нису пукле. Та се крпа не сме скидати дуже вре-

мена (осим кад се мења фластер а то ваља сваки дан) док те гнојавице са свим не отпадне, а не сме се испод њени испирати. Тај завој суши гној, скида красту и чува болесника да се где не увреди. — Болови су сада најжешћи. Грубе кошуље, веленци и вуна гребу болесника.

Ако су се те гнојавице од себе пресушиле, изгледају као и обичне красте. Кад хоће да отпадају зачну сврбити па онда ваља болесника добро чувати да их не одере, јер се после опет загноје, дубље иду и јаче закростају па је иза њих и рана дубља него што би била. За то се болесницима везују руке и прсти, а особито у сну. Ђакон фластер је добар и за већ сасушене красте.

У богиње на опасним местима н. пр. на оку, уху и т. д. не треба сами да дирате, а ни бабама да напуштате: Лекар је у богињама веома нуждан, а особито у таким приликама.

Кад отпадне краста сама од себе или леком затече се иза ње румена или модрикаста белега, а ако беше краста већа и дубља заостане за њом баш и прави ожиљак. Ти ожиљци остају, па често наруже лице, а људе с таким ожиљцима зовемо „богињавим“, „храпавим.“ За њих свет држи да не могу више оболети од богиња. Ал' није тако: и два и три пута може се обогинјавити.

За те ожиљке има наш свет сијасет лекова, али сви не вреде ништа. За њих лека нема, већ ако их време по нешто изглади. Јачи ожиљци што се притегну с једне стране према другој н. пр. с носом на образ, могу се одрезати и тако излечити. Наравно да то уме само лекар. — Да не буде ожиљака или храпа, главно је да се гној брзо осуши, да крсте брзо спадну, ал' да се ни по што не здреру. Рекли смо како се суше и скидају најбоље гнојавице и красте. Добро је и то сувише сухе красте мазати зетином и чистом машу, а и натапати их млаком водом почешће. Неки их мажу и кајмаком. Сухе, тврде красте лакше се ломе и одваљују и кад им није време, те иза њих се одмах прокрвави, гноји и опет дубље окраста. На веће красте ваља особито пазити, јер често хоће да су од горе са свим сухе, а испод њих се још једнако дубље гноји. И купати се у млакој води није с горега за сухе, тврде красте.

Иза богиња ваља се дуже времена чувати од назебе и од преких промена у времену, а боме и од других погрешака, што шкоде телу. Ако је иза богиња заостала друга која болест, треба се одмах с почетка пазити око ње и упитати се у вешта лекара.

Ваљало би још да споменем, како наш народ страховито греша, што притрпава и топли богињава бо-

лесника. Болесник испарава отров, па јели претрпан оно је испарење једнако око њега, јер не може да одиће те трује и даље болесника. — Болесник је и онако у великој ватри. Загреј га још већма, он онда мора сагорети. — Чист ни врући ни хладан ваздух најважније је у богињама. — Жеђ се гаси соковима од воћа, лимунадом или груменцима од леда. — Богињави од себе не може да једе и да пије; не ваља му ни давати. Говећа чорба, а после кад је доста ослабио, млеко и ровита јаја, то су

јела што га добро крепе, а не могу да штете. — Болесник не треба да излази из собе, чим осети прву грозницу, па све дотле, докле се богиње са свим не сасуше. — Богињава болесника носити на колима лекару у друго место, то је крајна глупост; у нашем народу хоће и тога да буде. — Пијанице, трудне жене и деца треба још боље да се пазе и чувају они ређе преболе; трудне жене хоће од богиња да и пометну.

М. Ј. Батут.

ЗАБЛУДЕ И ПРАЗНОВЕРИЦЕ У НАШИМ ПОСЛОВИЦАМА.

Од Ђорђа Мандровића. пароха пештанског.

(Наставак.)

Злату ће се кујунџија наћи.

На те речи ослањају се многе девојке, па данас једне, сутра друге просиоце одбијају, док се неке најпосле на своју велику жалост не увере, да су погрешно себе за злато држале; јер место да су кујунџију дочекале, морале су најпосле да се задовоље с каквим — казанџијом или ковачем.

Девојке се ослањају и на ову пословицу: „девојачког села нема“, но често на своју несрећу; јер по нека увиди касније, да ако нема села девојачког, а оно има кућа девојачких.

Исто тако наводе их на танак лед и ове речи из једне наше песме:

„Нисам гуња да увенем,
Ни наранџа да отпанем,
Већ девојка, чекаћу га“.

Не сме девојка дуго чекати, јер и она боме хоће да увене, као и гуња и наранџа, и као и сваки други цвет. С тог ваља за времена да се удаје, док је девојачке милине кресе и док се прилике јављају. Не треба да смеће с ума, да „докле ружица мирише, дотле свако је бегенише“ и да девојка, као што у једној нашој песми стоји:

„Док је млада, свакоме је драга,
Кад остари, ни оцу ни мајци“.

Овде ми је још пришапнути родитељима ове речи старих Чивута: „Ко своју кћер дуго држи и не удаје, учи је — блуду“ и препоручити им, да „жене сина кад хоће, а кћер да удају, кад могу.“

Иде натрашке као рак.

Да рак не иде напред, него натрашке, то не стоји; јер као друге животиње, тако и он иде напред, кад храну тражи или кад без страха иде, а само онда натрашке пође, кад бега од какве опасности, која му прети. (Летопис од год. 1867.)

Или мала или велика (била) невеста, хоће се сватови (и трошак).

Сватови се дабому ишту! Но какви сватови? Зависта не онаки, као што на нашу несрећу и жалост

код нас бивају! Јер док се невеста заодене у свилу, коју ће после мољци у сандуку јести, док се њен род дарива, док се толико кола сватова кроз више дана нахрани и напоји, колико ту товара хране ваља извући или колико ланаца земље под аренду дати или за на век продати? Ишту се сватови! али не тако луди сватови, да нам куће после свршене свадбе изгледају, као да су у њима лопови били и поробили их.

Кад ћемо једном увидети, да такве свадбе не иште ни Бог ни црква, па и ниједан наметан човек? Такве свадбе могу искати само будале, који се за просјачки штап спремају!

„Нека је нама напитак, а њима какав им драго жита“, веле обично српски сватови. За име здрава разума! докле ћемо тако један другог упропашћавати? Кад ћемо једном почети, да један другог чувамо и обавешћујемо.

Има их, као и кусих паса.

Човек би мислио, да се том пословицом хоће да каже, да је нечег мало; јер куси пси одвећ су ретки. Но на против, том пословицом хоће да се значи, да нечег много има, а то је са свим погрешно. (Вук Караџић, Пословице.)

Јак као вједогоња.

Ваља нам само чути, шта вједогоња значи, па да се одмах уверимо, да вједогоње нема на свету. Вједогоње су духови, који у сну из људи изиђу, горе леме, велико камење ваљају, дрвета изваљују, те се с њима између себе туку, па који надвлађају, они род од летине на своју земљу привуку. Судећи по овом последњем, не мисли ли се ту на оне људе, који својим трудом и саме шуме у плодне њиве претварају, који своју земљу ђубре, угаре и марљиво обделавају, те с ње много више плодова збирају, него лењивци са своје?

(Наставиће се.)

Б Е Л Е Ш К Е.

19. (Најбоље врсте купуса.) Од свију до данас познатих врсти купуса најбоље су ово: брауншвајгски, улмски, магдебуршки, рани црвени ерфуртски велики црвени берлински, и рани инглески шећер. Од ових врсти ваља наши вртари да донесу семена, и да га запате, јер у сваком погледу далеко премашују све наше најбоље врсте.

20. (Најбољи спанаћ) је данас велики савојски, који би требало наши вртари да расуђују. Лист је у овог двапуту већи од обичног спанаћа, те изнесе двапуту више од обичнога, а и кусом је сила слађи од обичнога.

21. (Рани краставци и тикве) добију се, кад се узме у корпе коњског ђубрета до по корпе, на то с по стопе добре вртарске црне земље, и у ту стави семе од краставаца ил' од тикава. Корпе ове држе се на сунцу на заклоњеном топлом месту, па ако је суша, оно се сваки дан по двапуту залију. Кад биљке ојачају, онда се али са истом земљом расађују у врт. Тако роде сила јаче и сила раније, а корпе те дају се и од мрза лакше склонити, унети у собу што код леја не иде. —

22. (Лубенице и диње најкрупније) добију се, кад се помеша са земљом крви и остави да протруне, па том земљом семе затрпа, ако се уз то и добра земља узме и одбере семе здраво, и од крупније врсте.

23. (Најбоља кртола, кромпир.) добије се: кад се узму за семе и то одберу кврге с туђе земље, а не оне, што су на истој земљи родиле, јер су оне с друге земље боље и мање болести подложне; кад се на квргама за расад остави само по једно и то најјаче око, а друга одбију, јер боље роди на оно једно јако око, него кад се на све очи расађује;

кад се пре сејања рашире кврге на полицама или где је згоде, да провену, од провенутих кврга буде више рода и род крупнији, који и доспе раније и држи се дуже, него од кврга не проведих;

кад се у сваку кућицу при сађењу тури по мало пепела, особито од угља, који уједно и најбоље сачува кртолу од болести;

најпосле добије се кртола много крупнија и кунчија, кад се цвет сасеца. Ко то покуша, само на неколико кућица увериће се, колика је разлика на роду у овим и оним од несечена цвета кућицама.

ХАЈДМО У ВИТЛЕЈЕМ.

Из старих времена успомена на божић.

(Наставак.)

Ниједан ђаур не смеде главе помолити, а није никог срце ни вукло да силецију види, јер не беше главом сигуран, ко Казим-паша близу беше; паша је био напрасит, грозан: тешко је стењала земља под теретом жељезне руке му. Кад пред капију дођоше, скочи паша са свога богато искићеног хата и ма да му се брада на цичи зими скроз и скроз смрзла, а руке и ноге баш укочиле, ипак није пре у кућу ушао, докле робови не отворише ћилимима и кожусима добро затушкана носила, која узастопце за њим идоше. Ту је седео пашин синчић од шест година, бег Хусејин, зеница очина, на кога тај окорели човек пренесе сву љубав и милошту срца свога, колико волети још беше кадар. И ако трудно беше два дана по зими путовати и ако се патило да те Бог сачува, ипак се паша не могаше од свога сина раставити. Весело скочи млади бег из тесног сандука и радовао се што може слободно дисати па макар и хладним вечерњим ваздухом. Брижно га узме отац за ручицу и уђе с' њим у кућу. Скину им слуге тешке зимске хаљине а ћилимар беше већ све приправио, што Турчину треба да се по свом закону пере и богу помоли. После молитве седоше за вечеру паша, Хусејин и три, четир највернија офи-

цира. Паша је био ваљан мухамеданац, само је онда грешио о коран, кад се црвеником китио, коју је паша вазда уза се носио. Ако икада сад му беше кап, две добра мађаратера, од преке нужде: та толико су, па по зими јахали. Алија, верни слуга пашин, разумео је миг свога господара па отуд се створи на један пут пред господом батерија племените крвце винове лозице. Да се злу не учи Хусејин, радо га је пуштао паша да устане од трпезе, по што се пилава довољно најео, па да се по собама игра, као што то деца обично чине. Па тако и вечерас: док су људи, онако озебли, жестоко чашице празнећи, жестоко политизирали, трчао је мали Хусејин тамо, амо по собама, ваљао се по меким душецима, на којима ће он и отац му спавати и на послетку изађе на поље у двориште, у хладну, ал' тиху и звездану ноћ. Нико није на дете пазио, па ни слуге, јер они беху уморени од путовања па се пружили по ћебетима а господари у нутри дишпугаше се о свима могућим покушајима сретне војне и читаво тесте начина изређаше како би се од ђаура што више харача ишчупати могло. Па било то да је висока политика, било да је мађаратер — тек језиком почеше заплетати, очи им се склапаху а

ваљало им се сутра зором кренути. Паша даде знак и бегови одоше спавати; длан о длан удари Казим-паша да довиче Алију, свога верног прнца.

— Где је Хусејин? запита паша дошавши у другу собу.

Алија се обзирао по соби и ужаснуо се, кад детета нигде не виде.

— Где је Хусејин? питао је паша и сад се њему ваљало ужаснути када погледа на уплашеног роба, када погледа празну собу.

— Хусејине, Хусејине! викао је, да се све хорило и што беше пратилаца у соби, у кухини, у двористи, у штали, око јасне ватре полегало, све је то јатомице уплашено дотрчало. Али Хусејин не одговара.

— Нема га, нестало ми детета! кукао је отац. Кујо прна, грмио је паша робу своје и потргне општри ханџар иза паса — гадни робе, ниси ми на сина пазио! И заблиста се ханџар и за један часак котрљала се глава прнчева по земљи. Са крвавим ханџарем у руци, појури паша у двористе. Уплашени гавазии и робови и татари клонише му се с пута.

— Сина ми дајте! дерао се Казим-паша и свуда је јурио око куће, око двориста, а кроз тиху бадњу ноћ хорила се ужасна вика: Хусејине, Хусејине!

Са свију крајева села трчали су на ту ларму оружани момци, који код сељака на конаку беху, а сељани којима и сам долазак немилих гостију сву божићну радост поквари, уплашени, застрашени шћућурили се, прикрили се. К'о челик тврди Казим-паша, који је иначе усред боја и влања не поколебан стајао и увек при свести био, и око му се није мутило, тај паша није знао шта да мисли, па је клонуо на камен од капије и кукао, чукао је своју браду и хаљине дерао све дотле, докле ноктима за прстију није загребо већ у месо свога тела. Удар је баш очино срце снашао и то страхан удар јер где као смртна муња паде паша ужасна, грозна мисао на памет.

Хоће стара занесеност кад и кад да се поврати: тако су бедили незнабошци „Назаренце“, кад оно римски цареви гонеше Хришћане да им бунаре трују јер по својим обредима принашају месо и крв невиног детенцета Богу на жртву. Када су у средњем веку гонили Чивуте, викала је хришћанска светина да Чивути трују бунаре и да о насхи приносе богу на жртву крв невиног казвог хришћанског детета.

Па тако исто било је код занесених Мухамеданаца што обично, да су они проклетим ђаурима пребацивали и тврдо би се заклели, да они у своје велике свеце гледају, да се докопају казвог турског детета, јер им треба крв за ђаурске церемоније.

Тога се сетио отац па за бога није хтео веровати својим мислима, можда му је синак гдегод залутао. Већ је себи престављао како игра месо синовљево под крвавим ножем хришћанскога свећеника — и сруши се на једаред на ћошак на камен. Беглербег Јусуф, који је пашу пратио, оста при свем том хладан и брзо је наредио да се на све стране у све куће и колибе и по свој околини пошљу оружани људи, да им се строго наложи, да сваки буцак изнад и испод земље извиде, да се у бунаре пуштају и на таване пењу, нека лунају ормане и сандуке, укратко нека свуда премећу и траже, где би само човек ил' ђаво живо ил' мртво дете сакрити могао. Другој чети заповеди беглербег да му свећеника, старешину и све општинаре с места доведу.

То је била ужасна, страховита ноћ. Турци су беснили, газили где год чега живог нађоше и наскоро јасан пламен буктио је на разним местима села казујући да се у тим кућама није ништа нашло. Казим-паша грчевитом руком беше стиснуо ханџар за балчак, поглед му стао: не зна ништа да мисли ништа да ради, још се једнако наслања на капију. Али кад чорда Татара дотера свећеника и општинаре једецима везане, продрма Беглербег пашу за раме и рече:

— Алах је велик, у његовој руци стоји твог сина живот, ка' и твој, па и мој. Ако ми господару допустиш, да с овим ђаурима говорим и поступама како ја хоћу, твој ће син помоћу бојжом и пророковом здрав и читав бити у наручју очинском пре него што диљка опали.

Данас би то врло кратак рок био, али треба знати да је тадањем мускетиру требало добро по сахата, док пушку напуну и опали.

Паша се маши за џеп и извади златан печат, што му је на тешком златном ланцу о врату висео и тргне, да се ланац прекинуо; пружи печат беглербегу. То је толико значило: Сва је моја власт сад у тебе! а неме уснице дртале су као да су говориле: сина ми доведи! И Јусуф је тврдо држао да су се злуради Хришћани детета докопали; али је знао да божић тек у поноћ почиње: то би морало дете још живо бити, а то је главно. Беше девет сахата. Шапне нешто аги, што је уз њега стајао, изда му неку заповест, па се окрене робљу, пред којим свећеник општински стајаше, старац сед, брада му до првена појаса допираше:

— Свећениче и ви остале сеоске старешине! ви добро чините што слушате вашег пророка и треба да слуга диже славу свога господара, сваки правоверни ваља да бога слави. Шта мислите ви дакле да би вашег бога и његовог пророка већма

прославило: или кад би ја до првог божића насред села на овом брежуљку хришћанском богу храм дао сазидати, па га украсио мермерним стубовима и обилато снабдео сребрним и златним утварима, а храму на врата ферман са нашим печатом приковао, који ми је ево у руци, да смете вашем богу служити и вашег пророка поштовати, док је света и века, да вас нико не дира, да ваша општина буде ослобођена од сваког харача, од десетка и злата, и да вам ових хиљаду кеса дам, што их ево видите, да их поделите и у миру и весељу потро-

шите; — или да вас на ове коцеве натакнем, што их моје слуге ударају, да све људе, жене и децу из вашег села и све, што крви и живота у себи имаде, на пламену сажежем, и село вам до темеља порушим, да од данашње поноћи ни трага ни гласа не буде да сте икада на свету били —? Размислите о свему том па ми издајте нашиног сина, ког сте ухватили да га закољете, или ми га не дајте; ал' онда ће од вас све оно бити као што рекох, као што је Алах бог и Мухамед његов пророк.

(Свршиће се.)

Л И С Т А К.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Наши крајеви.

Нови Сад 14. марта

(Ново министарство у Угарској.) Једва један пут пође за руком круни, да састави министарство у Угарској. Досадањи председник министарства, Слави, морао је одступити, јер од знатнијих посланика саборских, с којима је као што јависмо, круна уговарала ради њихова ступања у министарство, коме би остао и на даље на челу Слави, не хтеле ни један из политичких узрока ступити у то министарство. На место Славија постао је председником министарства досадањи председник сабора, Бито, коме пође за руком приволети посланика Гиција, вођу незадовољних левичара, да прими министарство финансија, а десничара Бартала, да прими министарство трговине и обрта. Остали министри досадањег Славијевог министарства остадоше и на даље у министарству.

Овако склопљено министарство имаће барем у почетку већину сабора уза се. Мађарско новинарство нада се много од истога. Особито је Гици, у кога су уперене очи свију саборских странака; од њега очекују, да ће поправити жалосно стање државних финансија. Ми бисмо рекли, да Угарској све дотле нема напретка, док не буде сложног рада свију угарских народа; а да то буде, ваља задовољити све народе у Угарској подједнако.

(Сабор у Пешти.) Милетић је интерпеловао — питао — министра просвете, Тресорта, када намерава сазвати српски конгрес у Карловце. Своју интерпелацију разложио је дужим говором. Министар ће у којој од идућих седница одговорити. Како ли ће опет извијати?

5. о. м. била је код краља нека депутација панчевачких Немаца на аудијенцији, и захвалила му је у име крајишника што је дозволио, да се разграничи банатска граница, потварајући при том на народну странку у бившој граници, као да је она незадовољна, што је то учињено. У депутацији тој били су сами познати србождери панчевачки; народ јој је наденуо име „Ћубретарска депутација.“ Ради те депутације интерпеловао је Лаза Костић министра Сапарија у сабору. Али како се том депутацијом ишло на то да се збуни народна странка при поновљеном избору посланика у Панчеву, који је данас отпочео, а окуражи странка владина, то ће министар одговорити на Костићеву интерпелацију тек после панчевачког избора што је Костићу приватно и рекао. Као да Костићу треба после кише јапунице.

Међу тим народну странку неће збунити ни тај култур-трогерски „книџ“, као што није прогон и насиље при првом избору, и честити крајишник ће посведочити целом свету на видiku, да је „Ћубретарска депутација“ заступала на аудијенцији саму себе и своје себичне тежње, а не крајишнике. За то ми унапред кличемо: „Евала крајишницима на њихову јуначку држању у уставној борби; живо панчевачки посланик Полит-Десанчић!“

Сабор ће одгодити због ускршњих празника од 18. марта до 8. априла.

(Србија.) Нови велики везир у Стамболу серашћер Хусејин Авни канда хоће да поремети одношаје између Србије и порте које је створио његов претходник. Тако је изјавио, да он не може пристати на то, да се турска жељезница споји са српском на Морави, на што је пређашњи велики везир, као што смо у своје време јавили пристао. Исто тако не пристаје серашћер Авни, да се реши зворничко питање. Ради тога одгодио је кнез путовање у Цариград.

Страни свет.

(Немачка.) У државном немачком сабору у Берлину поднели су алсаско-лоренски заступници предлог да се укине §. 10. државног закона од 30. дек. 1871. по коме може намесник у Алсасу и Лоренској у сваком тренутку прогласити опсадао стање. Предлог је одбачен, као што се већ разуме. Том приликом говорио је Бизмарк. Бизмарк рече дрско, да Немачка није освојила Алсаса и Лорена да их сретнима учини, него да се осигура од Француске. Титрање са правима човека и народа не може се даље терати!

(Пруска.) Цар Вилхем потврдио је закон о грађанском браку што га је пре негда донео берлински сабор. По том закону закључен је брак, када ђувегија и нева му пред грађанском влашћу изјаве да хоће да ступе у брак.

— Владика из Кулма, Марвиц, осуђен је, што је произвео неколико њих за свештенике, на новчану глобу од 2450 тал. или на 16 месеци затвора. — Архиепископу келнском задржана је плата. — Посвећени владика, што је на место Ледоховскога у Познању управљао дијецезом, стављен је у затвор. — Док се други забављају хајком на курјаке, силовити Бизмарк тера свој ђеф хајком на владике. Шта ће само радити док нестане дивљачи!

(Немачки савезни савет.) Земаљски сабор пруски у Берлину донео је закон, да се свештеници, који изгубе судском одлуком право на свештеничко звање могу лишити грађанства, и да им у три случаја полиција има одредити, где

ће смети пребивати. Немачки савезни савет закључио је сада, да таки из Пруске протерани свештеници не могу без нарочите дозволе савезног савета бити грађанима ни које савезне државе.

(Нови претендат на француски престо.) У Чизлхерсфу код Лондона у Инглеској проглашен је 2. марта син Наполеона III, за пунолетног. Том приликом беше велика свечаност. Из Француске је дошло до 5000 присталица Нополеонових, међу њима 17 саборских посланика и неколицина бивших министара и садањих ђенерала, при свем том, што је садања влада војницима и званичницима забранила учествовати у тој свечаности. Млади Наполеон IV, беседио је скупљеним гостима беседу, у којој се сећа свога несретног оца и у којој изјављује наду, да ће га народ француски плебицитом, т. ј. општим гласањем као и оца му позвати на престо француски. Тиме је број оних који пружају руке за круном француском порастао на три, ил' боље на четир. Како се у Француској не могу ни како да уреде коначно јавне ствари, како се установе државне не реорганизују у духу републиканском како би коначно овладала у Француској републиканска владавина, то је и новом претенденту отворено поље интригуа, плетака, у чему се Наполеони добро разумевају. Надајмо се да ће свест народа француског ипак учинити, да се одагна једном за свагда одземље опасност, која јој прети од тих орлушина, што облећу око круне Француске тиме, што ће круну стрпати у музеј, а прогласи ритепублику.

(Италија.) Они, који се боре за то, да народ сам собом управља, прославили су 28. јан. по разним талијанским варошима 25 година, како је проглашена република у Риму. Том приликом поздравили су са разних крајева Италије народног јунака, ђенерала Ђузепе Гарибалда.

(Шпанија.) Грађански рат у Шпанији бесни непрестано. Карлисте, т. ј. они, који би хтели да доведу дона Карла на престо, напредују у последње време. Пре негде потукли су владину војску. За то је Серано председник привремене републике, узео команду над војском у своје руке. Али канда неће ни он бити сретнији. Противници броје 10,000 војника више, и заузели су згодан положај. Дон Карло управио је писмено захтев на јевропске гелесиле, да га признају са ратну странку. Инглеска ће бити крива ако Карлисте коначно одрже мегдан, јер им она помаже новцем. Инглеска би могла трошити новце на паметније ствари.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕНШКЕ.

(Нове школне књиге.) Вредна књижара браће Јовановића у Панчеву издала је овог дана и опет три књижице за српске народне (основне) школе. Већ с тога, што је прегла, да нам подмири преку потребу у школским књигама, заслужује она свако признање, како с наше стране, тако и са стране свију пријатеља народнога напретка. Хтети, да нам се школе развијају и напредују у духу времена, а овамо немају за то згодних књига, него морати употребљавати књиге са свакојаким садржајем, језиком и правописом, нису ли то две по све различне ствари, које не могу постајати једно уз друго? Или ваља да не ћемо да и даље у својим школама употребљујемо књиге, написане за комуналне школе, што смо до сада за невољу морали чинити? Књижара браће Јовановића хоће томе злу да доскочи. До сада је издала већ више школских књига, као што је: Отачаственица, Рачуница, Јестаственица, а ово дана још и ове три:

1. Мала српска граматика, по Даничићу написао Јован Павловић. Цена 18 новч. а. вр.

У овој се књижици на 44 стране лаким, разумљивим језиком разлажу сви облици, који долазе у нашем говору. За народне школе у овим крајевима до сада нисмо имали тако удешене граматике, или управо нисмо никакве ни имали, јер она Чобићева, што се употребљавала у банатској крајини, и не заслужује име граматике. Павловићева је граматика још уз то и тако удешена да се може употребити и у нижим разредима средњих школа, док се не би за то удесила згодна засебна књига.

2. Зоологија, (наука о животињама.) Од Августа Либена. Цена 25 новч. а. вр.

3. Ботаника, (наука о биљу.) Од истог Либена. Цена 18 новч. а. вр.

Две ове књижице превео је с немачкога Петар Деспотовић, професор у пакрачкој препарандији. Либенови списи чувени су у немачкој књижевности и наш народни школски савет у својим наредбама особито препоручује учитељима, да у вишим разредима основних школа предају из ових књижица. Превод је добар, само местимце поткрале су се неке погрешке у називима, тако н. пр. у њега има рожак место тичја трава, росопаст м. руса или змијино млеко, сапуњача м. белонога, бела шумарица м. бела саса, лисичина м. лисичји реп, каљужница м. копитац итд. Даље мени није познато, да се игде у нашем народу кромпир каже гомољ. Оваквих примера нашли бисмо и више, али није овде место, да их све наводимо; само толико напомињемо, да се унапредак пази боље на такве ствари, те да кад је иначе добро, не буде замерке ни у томе.

Све ове књиге нека су што боље препоручене нашим учитељима и дечиним родитељима.

Свакоме нужна књига

Како је угарски сабор донео закон да се од 1. јан. 1876. има у целој домовини нашој употребљавати нова мера по метарској системи то је сваком трговцу, запатлији, учитељу, научнику, и свакој кући нужна као хлеб насупни књига:

„НАША НОВА МЕРА“

ОД П. МАНОЈЛОВИЋА,

са великом лепом картом, на којој су бојама насликана сва она мерила, тако јасно и очитледно, да их свако може том картом научити познавати. Зарад лакше набавке спуштамо цену тој књизи са приложеном јој картом на 1 фор. 20 н. а пређе је стајала 1 ф. 60 н. Књига се наручује за готово или реч Post Nachnahme у

Српској нар. задружној штампарији
У Новом Саду.

ОДГОВОРИ АДМИНИСТРАЦИЈЕ.

Г. М. П. Добринов, Загреб. Примили смо 1 фор. као претплату на лист. Од прошле године могу се добити сви осик 1-ог и 2-ог броја.

Г. С. Бајаловићу, Шабац. Претплата за Србију због дво-струке поштарине рачуна се у сребру, а ви нам у два маха по 2 ф. послате у банкама. Уз то још платисмо „п орто“ за писма 46 н. и тако нам дугујете још 90 новч.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: Владан Арсенијевић.